

**Uwagi ogólne i szczegółowe do projektu rozporządzenia MEiN w sprawie programu
"Rozwój czasopism naukowych"**

Uwagi ogólne

1. Polska nauka, z uwagi na drastycznie niskie finansowanie budżetowe, powinna być ukierunkowana głównie na rozwiązywanie problemów krajowych. Dopiero w dalszej kolejności mogą być to problemy dotyczące gospodarki światowej. Proponowane rozporządzenie jest więc sprzeczne z takim przekonaniem, choć jest ono wyrażone w projekcie „Polityki Naukowej Państwa” będącym dokumentem strategicznym określającym priorytety w zakresie funkcjonowania polskiej nauki. *(PNP str. 2 „Szczególnie ważnym zadaniem polskiej nauki jest udział w zmniejszaniu luki cywilizacyjnej pomiędzy Polską, a krajami gospodarczo wyżej rozwiniętymi oraz w poprawie jakości życia polskiego społeczeństwa. Od nauki, dzięki wykorzystaniu zarówno badań podstawowych, jak i stosowanych, oczekuje się istotnego udziału w stymulowaniu wzrostu innowacyjności polskiej gospodarki, który zapewniłby jej perspektywę trwałości i przyspieszenia rozwoju).*
2. Proponowany projekt rozporządzenia pozbawia wsparcia polskie czasopisma będące na liście MNiSW, ale nie na WoS i Scopus. Wykluczenie tych czasopism, które w ostatnim okresie wyraźnie podniosły poziom wydawniczy, ale nie uzyskały jeszcze IF, doprowadzi do masowej likwidacji czasopism i zmarnowania dotąd włożonego wysiłku. Zlikwiduje nie tylko polskojęzyczne czasopisma, lecz także te wydawane w języku angielskim, które nie znalazły się jeszcze na listach WoS i Scopus. W ten sposób polska nauka utraci główne narzędzie rozpowszechniania wyników badań.
3. Trudno także pogodzić się z wcześniejszą i obecną polityką MEiN dotyczącą czasopism naukowych, która zmierza do eliminacji polskojęzycznych czasopism naukowych. W efekcie tej polityki polscy naukowcy utrzymywani przez polskiego podatnika, szczególnie Ci reprezentujący nauki stosowane, są zmuszani do publikowania w zagranicznych wydawnictwach naukowych, do których np. polski rolnik i przedsiębiorca nie mają dostępu. Ponadto z uwagi na słabą znajomość języka angielskiego krajowe wyniki badań nie są znane i z tego powodu nie będą wywierać pozytywnego wpływu na polską gospodarkę.
4. Monopol dużych zagranicznych wydawnictw, głównie angielskojęzycznych, utrudnia prowadzenie suwerennej polityki naukowej. Należy bowiem mieć na uwadze, że renomowane czasopisma zagraniczne nie przyjmą artykułu, który nie jest zgodny z ich polityką wydawniczą. Wówczas autorzy takich artykułów, w pogoni za punktami, porzucają taką tematykę, która jest niekiedy bardzo ważna dla polskiej gospodarki, a podejmują tematykę daleką od potrzeb polskiego przemysłu i rolnictwa, byle tylko ich artykuły zostały przyjęte do druku. W ten sposób, to nie Państwo Polskie lecz zagraniczne wydawnictwa modyfikują, a niekiedy nawet kreują kierunki prac badawczych w Polsce.
5. Uwaga techniczna - ilekroć w projekcie rozporządzenia jest mowa o terminie: „7 dni”, „30 dni”, „60 dni” należałoby doprecyzować zapis, czy dotyczy to dni kalendarzowych, czy roboczych?

6. Czasopisma naukowe spełniają swoją rolę w wielu aspektach (udział w międzynarodowym obiegu renomowanych naukowców, upowszechnianie wyników badań naukowych przez pracowników naukowych uczelni i instytutów oraz tworzenie forum dostępnego dla osób dopiero ubiegających się o status naukowca). Do realizacji tych ról niezbędne są czasopisma naukowe o zróżnicowanej dostępności. Młody doktorant ma niewiele szans na samodzielną publikację w renomowanych światowych czasopismach. Do jego rozwoju potrzebne są publikacje w czasopismach o stopniowo rosnącej pozycji krajowej i międzynarodowej.

Pomoc, o której mówi rozporządzenie powinna trafić właśnie do czasopism zdobywających coraz szersze środowiska naukowe w kraju i za granicą.

Dla objęcia pomocą jak najszersze spektrum czasopism, Rozporządzenie MEiN powinno uwzględnić następujące postulaty:

- Konieczne jest uzupełnienie listy baz czasopism uprawniających do pomocy o bazy polskie (np. Bazy Biblioteki Narodowej, BazTech, ICI Journals Master List).
- Obniżyć kryteria dotyczące wysokości udzielanej pomocy, które określono na poziomie uznanych czasopism (indeksowanie w bazie Scopus – wartość centylowa ponad 50 lub 100 pkt w wykazie MNiSW). Kryteria te są zawyżone i trudne do osiągnięcia przez rozwijające się czasopisma.
- Pomoc powinna w większym stopniu dotyczyć wydawnictw czasopism, które dopiero starają się o znalezienie się w międzynarodowej bazie czasopism naukowych lub zagrożone jej utratą (będące w procesie utraty i wymagające wsparcia finansowego). O takim chyba działaniu mówi § 9. ust. 1 pkt 3) szczegółowy opis projektu, z uwzględnieniem celów i efektów planowanych do osiągnięcia oraz uzasadnieniem potrzeby finansowania w ramach programu, w tym: b) koncepcję rozwoju praktyk wydawniczych i edytorskich oraz ich wpływu na umiędzynarodowienie czasopisma (czyli wprowadzenie do międzynarodowej bazy).
- Dla przejrzystości zasad udzielania pomocy, należy doprecyzować, co powinno być celem i efektem planowanym (§ 9. ust. 3 pkt 3) – czy mają to być cele wymierne, jak indeks cytowań lub pozycja w wykazie?
- Z uwagi na możliwe zmiany w wykazie czasopism prowadzonym przez ministra, przyznane wsparcie daje możliwość okresowej weryfikacji pozycji czasopisma w tym wykazie, a także w międzynarodowych bazach czasopism naukowych. Celowym byłoby wyraźne określenie, że czasopisma objęte pomocą, tak jak poprzednio, będą uwzględnione w wykazie czasopism MEiN.
- W § 9. ust. 1 brak precyzyjnego wymienienia podmiotu nie będącego przedsiębiorcą, a mogącego składać wniosek o pomoc, gdyż według zapisów § 9. ust. 1 pkt 3) wniosek składa się w formie dokumentu elektronicznego opatrzonego kwalifikowanym podpisem elektronicznym przez przedsiębiorcę albo osobę przez niego upoważnioną.

Uwagi szczegółowe

I. Ad § 5.

Projekt rozporządzenia zmienia podejście Ministerstwa do kwestii czasopism naukowych proponowany w 2018 roku i nie daje możliwości ubiegania się o udział w nim redakcjom na takich zasadach, jak w roku 2019.

W pierwszym konkursie ogłoszonym w 2018 r., na podstawie Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie pomocy *de minimis* w ramach programu „Wsparcie dla czasopism naukowych (§ 4 ust. 1) do udziału w programie mógł zostać zgłoszony projekt dotyczący czasopisma, które **spełniał łącznie** następujące warunki:

- a. posiadał aktualny adres redakcji lub wydawcy na terenie Rzeczypospolitej Polskiej,
- b. **nie był ujęty** w żadnej z następujących międzynarodowych baz czasopism naukowych: Scopus, Science Citation Index Expanded, Social Sciences Citation Index, Arts & Humanities Citation Index, Emerging Sources Citation Index,
- c. był wydawany przez okres co najmniej 2 lat kalendarzowych poprzedzających rok ogłoszenia konkursu w ramach programu.

Spora grupa redakcji zakładała, że jeśli nie uczestniczyła w projekcie w 2018 roku będzie mogła uczestniczyć w kolejnych projektach tego typu.

Obecny projekt rozporządzenia **zupełnie eliminuje** nowe zainteresowane czasopisma, które nie uczestniczyły w projekcie z 2019 roku, a tym samym promuje jedynie czasopisma, które już znajdują się zarówno w wykazie MNiSW, jak i w bazach międzynarodowych.

§ 5.

„... Do udziału w programie może zostać zgłoszony projekt:

1) dotyczący czasopisma, które **spełnia łącznie** następujące warunki:

a) posiada adres redakcji lub wydawcy na terenie Rzeczypospolitej Polskiej,

b) **jest ujęte w:**

- **wykazie czasopism naukowych** i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych, sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 ustawy oraz
- **międzynarodowej bazie** czasopism naukowych: *Scopus, Science Citation Index Expanded, Social Sciences Citation Index, Arts & Humanities Citation Index, Emerging Sources Citation Index* lub *European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH+)*....” .

Powyższy zapis w projekcie rozporządzenia **całkowicie pozbawia** redakcje czasopism z różnych dziedzin naukowych możliwości wsparcia wprowadzenia czasopisma na listę tzw. czasopism punktowanych MEiN poprzez udział w tym projekcie.

Co więcej, do projektu rozporządzenia wprowadzono zmianę polegającą na tym, że promuje się czasopisma **już znajdujące się w bazach międzynarodowych** wprowadzono zapis dotyczący tzw. „... utrzymania się czasopisma w międzynarodowym obiegu naukowym”, a przecież program miał na celu właśnie wsparcie we wprowadzaniu polskich czasopism do baz międzynarodowych.

Całkowite zamknięcie możliwości uzyskania dofinansowania dla krajowych czasopism, które nie zostały zaakceptowane przez zagraniczne instytucje, będzie stanowiło przeszkodę dla ich dalszego rozwoju. Wiele czasopism podjęło dzięki programowi WCN szereg działań mających na celu zwiększenie ich szans na dostanie się do wymienionych w Rozporządzeniu baz. Efekty tych działań nie są jednak natychmiastowe. Budowanie bazy cytowań oraz zasięgów, czyli głównego kryterium w ocenie czasopism, jest bardzo czasochłonne. Na ostateczny czas oczekiwania na dostanie się do baz wpływają również długotrwały proces ewaluacji i sztywno określone okresy karencji pomiędzy kolejnymi zgłoszeniami. Zasadne jest uwzględnienie w projekcie rozporządzenia polskich czasopism, które nie przynależą jeszcze do wymienionych baz naukowych.

Proponuje się następujący zapis § 5.

„... Do udziału w programie może zostać zgłoszony projekt:

1) dotyczący czasopisma, które spełnia ~~łącznie~~ następujące warunki:

a) posiada adres redakcji lub wydawcy na terenie Rzeczypospolitej Polskiej,

b) jest ujęte w:

- wykazie czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych, sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 ustawy **oraz lub**
- międzynarodowej bazie czasopism naukowych: *Scopus, Science Citation Index Expanded, Social Sciences Citation Index, Arts & Humanities Citation Index, Emerging Sources Citation Index* lub *European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH+)*.... **lub jest zgłoszone do przynajmniej jednej z tych baz czasopism naukowych”.**

II. Ad § 5 pkt 2

W miejsce „w terminie do 6 miesięcy” proponuje się wprowadzić zapis „w terminie do 12 miesięcy”.

Uzasadnienie:

Umożliwi to aplikowanie czasopismom, dla których dłuższy czas otwierania dostępu do publikacji jest niezbędny do zachowania równowagi między misją upowszechniania treści naukowych i działaniem na rzecz otwartego modelu komunikacji naukowej a aspektem ekonomicznym, czyli wpływami ze sprzedaży prenumerat, które dla wielu czasopism naukowych są warunkiem przetrwania. Szczególnie ważne jest to w przypadku czasopism, które równolegle ukazują się w druku.

III. Ad § 6 ust. 2

Proponuje się wprowadzenie zróżnicowania, co do wysokości przyznawanej pomocy ze względu na obecność w międzynarodowych bazach wymienionych w § 5.

IV. Ad § 10 ust. 1

Proponuje się zmianę zapisu *„Oceny wniosków w zakresie spełniania przez projekt warunków udziału w programie określonych w § 5 pkt 1, 5 i 6 dokonuje minister.”*

Zapis powinien brzmieć *„...dokonuje Minister na podstawie opinii zespołu powołanego przez Ministra”*;

V. Ad § 13 ust. 1.

„... składa umowę w formie dokumentu elektronicznego opatrzonego kwalifikowanym podpisem elektronicznym albo podpisem zaufanym przez przedsiębiorcę albo osobę przez niego upoważnioną, na elektroniczną skrzynkę podawczą ministra”.

Należałoby dodać *„Wzór umowy znajduje się w systemie elektronicznym”.*

VI. Ad § 14 ust. 2

„Wniosek, o którym mowa w ust. 1, jest opiniowany przez zespół.” - brak jest kontynuacji przepisu. Wskazane jest uzupełnienie o dalszy tryb postępowania np. w przypadku negatywnego zaopiniowania.

VII. Ad § 15 pkt 1

Warunkami rozliczenia pomocy są:

1) złożenie raportów rocznych i raportu końcowego;

Zapis należałoby zmienić na *„terminowe złożenie ...”*, co będzie zgodne z zapisem § 16 ust. 4 o niezłożeniu raportu w terminie.

VIII. Ad § 16 ust. 3

3. Raport końcowy zawiera informacje, o których mowa w ust. 2, a także uzasadnienie ewentualnych rozbieżności między zadaniami określonymi w umowie a zadaniami faktycznie zrealizowanymi oraz wyjaśnienie ewentualnych rozbieżności między kosztami planowanymi a kosztami poniesionymi.

Punkt ten powinien być także w raportach rocznych, aby minister miał kontrolę nad bieżącą realizacją projektu.

IX. Ad § 17 ust. 2

2. Zespół przekazuje ministrowi opinię w sprawie raportu rocznego albo raportu końcowego w terminie 60 dni od dnia przekazania raportu do oceny.

Zbyt długi termin, należy go skrócić o połowę, tj. do 30 dni.

X. § 19.

Po dokonaniu oceny raportu rocznego i oceny raportu końcowego minister informuje przedsiębiorcę o rozliczeniu albo nierozliczeniu pomocy.

Proponuje się zmienić zapis "nierozliczeniu pomocy" na "nierozliczeniu przyznanej pomocy."

XI. Ad § 24

Ustanawia się program „Rozwój czasopism naukowych”, którego celem jest wsparcie polskich czasopism naukowych w realizacji strategii ich rozwoju, obejmujących działania zmierzające do podniesienia poziomu praktyk wydawniczych i edytorskich, zwiększenia wpływu polskich czasopism naukowych na rozwój nauki oraz utrzymania się tych czasopism w międzynarodowym obiegu naukowym.

Należałoby § 24 zmienić na § 1 projektu rozporządzenia.

XII. Ad Załącznika „Szczegółowe kryteria oceny wniosków wraz z przypisanymi im wartościami punktowymi”

- Pewne wątpliwości może wzbudzać sposób sformułowania i konstrukcji niektórych kryteriów, w szczególności I.1, I.3 oraz II.1. W ramach każdego z tych kryteriów ma być oceniana więcej niż jedna kwestia. Może to powodować trudności w przyznaniu odpowiedniej liczby punktów i tym samym przeprowadzeniu rzetelnej oceny. Na przykład, nie jest jasne, ile punktów przyznać w kryterium I.3, jeśli planowane do zastosowania formy i środki będą nowoczesne, ale nieskuteczne, lub na odwrót: będą bardzo skuteczne, ale nienowoczesne? Czy w takiej sytuacji należy przyznać połowę punktów czy zero? Czy ważniejsza jest nowoczesność czy też skuteczność? Podobne problemy mogą dotyczyć pozostałych wspomnianych kryteriów. W celu uniknięcia takiej sytuacji, dobrą praktyką jest umieszczanie w jednym punktowanym kryterium tylko jednej cechy, która odległa ocenie.
- Brakuje też informacji o wskaźnikach, które będą wykorzystywane w ocenie według poszczególnych kryteriów. Korzystne dla rzetelności oceny wydaje się doprecyzowanie, w jaki sposób będzie mierzony np. wpływ czasopisma na rozwój nauki (kryterium I.1), wpływ czasopisma na rozwój dyscyplin naukowych, w ramach których są publikowane artykuły naukowe w czasopiśmie (kryterium II.1), czy stopień umiędzynarodowienia czasopisma (kryterium II.3).
- Kryteria wymagają większego uszczegółowienia i rozpisania punktacji w węższych zakresach. Powinny być podane zakresy jakiś szczegółowych podkryteriów, np. co 5 pkt.
Przy takich ogólnych zapisach będzie duże pole do nadinterpretacji i wniosków zarówno na korzyść jak i na niekorzyść Wnioskodawcy. Kryteria oceny powinny być w miarę możliwości jak najbardziej sprecyzowane, a najlepiej 0-1.

- W tabeli „Szczegółowe kryteria oceny wniosków wraz z przypisanymi im wartościami punktowymi” proponujemy przeznaczyć dodatkową punktację dla czasopism w trakcie ewaluacji.

XIII. Ad Uzasadnienia

- Str. 18 - *Czasopismom naukowym, które są wyżej punktowane w wykazie czasopism prowadzonym przez ministra lub w międzynarodowych bazach czasopism naukowych może być przyznana pomoc w wyższej kwocie, tj. do 120 000 zł.*
Zapis jest nieprecyzyjny.

Opracowało Biuro RGIB na podstawie uwag otrzymanych od instytutów badawczych.

Warszawa, 15 stycznia 2021 r.

DYREKTOR
Biura Rady Głównej
Instytutów Badawczych

Aneta Marczuk
Aneta Marczuk

RADA GŁÓWNA
INSTYTUTÓW BADAWCZYCH
ul. Instytutowa 1
03-302 Warszawa